

DOI: <https://doi.org/10.33731/12019.162728>

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ ЯК ДЖЕРЕЛА АВТОРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ*

Анна Штефан,

*завідувач відділу авторського права і суміжних прав НДІ
інтелектуальної власності НАПрН України,*

кандидат юридичних наук

ID ORCID: 0000-0003-2382-4849

У статті висвітлюються основні аспекти дії Угоди про асоціацію як джерела авторського права та проблеми її застосування. Розглянуто питання прямої дії норм права ЄС та критерії, за якими норми прямої дії Угоди відрізняються від інших норм. Досліджено підстави для використання в українській правозастосовній практиці офіційних перекладів текстів міжнародних договорів, звернуто увагу на проблеми змістовних розбіжностей між автентичним текстом Угоди англійською мовою та його офіційним перекладом.

Ключові слова: Угода про асоціацію, проблеми офіційного перекладу міжнародних договорів, джерела авторського права

Вступ. Угода про асоціацію (в подальшому — Угода) набрала чинності в повному обсязі 01.09.2017 року. З приводу порядку її застосування висловлювалися різні точки зору. У Державній службі інтелектуальної власності України дійшли висновку, що положення Угоди, які відрізняються від тих, які містяться в національному законодавстві, застосовуватимуться після прийняття відповідних законопроектів, в яких імплементовано положення Угоди [1]. У Міністерстві закордонних справ України [2], Міністерстві юстиції України [3], Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України [4] пояснили, що Угода як міжнародний договір України є частиною національного законодавства і застосовується у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. У доктрині здебільшого вказується на пряму дію Угоди, однак деякі дослідники висловили думку про те, що для

застосування положень Угоди спершу необхідно відобразити їх у національному законодавстві.

В тому, що стосується авторського права, Угода має деякі відмінності від Цивільного кодексу України і Закону України «Про авторське право і суміжні права». Це потребує чіткого визначення порядку застосування Угоди як джерела авторського права: які саме норми Угоди можуть застосовуватися безпосередньо, а в яких випадках потребуються відповідні зміни у вітчизняних нормативно-правових актах. Також слід звернути увагу на проблеми застосування Угоди, котрі вже виникли у вітчизняній практиці, та запропонувати шляхи вирішення цих проблем.

Літературний огляд. За останні 5 років до тих чи інших аспектів Угоди зверталось багато вчених. Значна кількість наукових праць щодо особливостей такого роду угод відноситься до

* Стаття друкується в авторській редакції.

сфери міжнародного права, у таких дослідженнях в основному аналізується історія укладення угод про асоціацію та їх природа як міжнародних актів. Також вийшло чимало публікацій, в яких розглядаються положення Угоди щодо окремих об'єктів права інтелектуальної власності, проте проблеми застосування Угоди як джерела авторського права у доктрині поки що не висвітлювалися.

Мета та задачі дослідження. Метою цього дослідження є розгляд порядку дії положень Угоди та аналіз деяких проблем її застосування як джерела авторського права.

Особливості дії норм Угоди про асоціацію. Право ЄС включає як правові акти прямої дії, так і правові акти, котрі потребують імплементації в національному законодавстві.

Відповідно до ч. 5 ст. 2 Договору про функціонування ЄС (консолідована версія) юридично обов'язкові правові акти Союзу, ухвалені на підставі положень Договорів стосовно цих сфер, не тягнуть за собою гармонізацію законів або підзаконних актів держав-членів. Такі акти мають пряму дію і до них належать, зокрема, регламенти ЄС, які після набрання чинності починають застосовуватися у державах-членах безпосередньо, без відображення положень регламентів у національному законодавстві. Як відзначає В. І. Муравйов, пряме застосування в державах-членах означає, що регламент повинен проникати у внутрішній правопорядок держав-членів без того, щоб для його введення в дію в цілому, або ж окремих його положень, вимагався внутрішній акт [5, 60].

На відміну від регламентів, директиви ЄС передбачають заходи з законодавчої реалізації встановлених ними правил, потребують безпосереднього внесення змін до національного законодавства держав-членів. З цього приводу пояснюється, що директива фіксує цілі, які мають бути досягнуті кожною державою-членом, якій її адресовано, проте залишає національним органам

влади вибір щодо форм та засобів досягнення цих цілей. Вона є інструментом, пристосованим до обмежених чи координованих повноважень, тобто до умов, коли за державами-членами залишаються нормативні повноваження, а Союз має лише повноваження щодо гармонізації національного законодавства. Обов'язок виконання (або імплементації), що формується водночас із положень самої директиви, в окремих випадках може передбачати негативні дії (скасовувати чи змінювати національне законодавство, що не відповідає праву ЄС) та позитивні (ухвалювати правила для реалізації цілей директив) [6, 183–184].

Що стосується договорів, які укладає ЄС, то вони зазвичай поєднують дві групи норм: ті, що можуть застосовуватися безпосередньо, і ті, застосування яких пов'язується з імплементацією в національному законодавстві. В нормативно-правових актах ЄС відсутні конкретні роз'яснення щодо того, які норми європейського права застосовуються без необхідності прийняття внутрішніх актів, таку конкретизацію здійснив Суд ЄС в межах своєї правотлумачної практики.

Вперше Суд ЄС вказав на те, що норми права ЄС мають пряму дію, у рішенні, ухваленому у справі *Van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen*. В цій справі розглядалося питання, чи має Договір про створення Європейського Економічного Співтовариства перевагу над законодавством Нідерландів чи іншими угодами, котрі укладені Нідерландами та інкорпоровані в голландське національне законодавство. Зокрема, на питання, чи має ст. 12 Договору пряме застосування і чи можуть громадяни країн-членів подавати позови про захист їх прав на підставі цієї статті, суд відповів, що формулювання ст. 12 містить чітку і безумовну заборону, негативне зобов'язання. Це зобов'язання не має жодних застережень, які вказували б, що його реалізація залежить від захо-

дів з його введення до національного законодавства. Сама природа цієї заборони робить її ідеально адаптованою для безпосереднього впливу на правовідносини між державою-членом та її суб'єктами. Застосування цієї статті не вимагає законодавчого втручання зі сторони держави-члена і не має на увазі, що її громадяни не можуть скористатися заборонаю, що передбачена цією статтею. Тому ця стаття повинна тлумачитися як така, що має прямі наслідки та утворює суб'єктивні права, котрі мають захищатися національними судами [7].

Справа *Van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen* стала однією з найвідоміших та найбільш значимих у практиці Суду ЄС, а з висновків, зроблених у цій справі, були вироблені так звані «критерії Ван Генда», тобто умови, яким повинна задовольняти норма європейського права, щоб мати пряму дію. Ці критерії не винесені в якоесь окреме положення, вони логічно слідуєть з обґрунтування, наданого Судом ЄС щодо його позиції. Норма права ЄС має пряму дію, коли вона містить точне і чітке правило, яке є однозначно зрозумілим. З цієї норми повинні випливати певні права та обов'язки, дозволи чи заборони, тобто, вона повинна виступати безпосереднім регулятором суспільних відносин. Дія цієї норми не повинна залежати від її імплементації, адже в такому разі застосовуватиметься вже не норма права ЄС, а норма національного законодавства. Тобто, для прямої дії норми європейського права необхідні чіткість встановленого нею правила, здатність регулятивно впливати на суспільні відносини і відсутність вказівок на яку-небудь процедуру, котра має бути здійснена державою для того, щоб норма почала застосовуватися.

«Критерії Ван Генда» використовуються і для вирішення справ, пов'язаних з дією положень угод про асоціацію. Зокрема, у справі *Pabst & Richarz v Hauptzollamt Oldenburg &*

Oberfinanzdirektion Hannover, в якій розглядалося питання про можливість застосування положення п. 1 ч. 1 ст. 53 Угоди про асоціацію з Грецією, в судовому рішенні зазначено, що як впливає з формулювання, це положення містить чітке і точне зобов'язання, яке не є предметом адаптації чи інших подальших заходів і має розглядатися як таке, що підлягає прямому застосуванню. Відповідно, заінтересована особа може посилатися в національному суді на п. 1 ч. 1 ст. 53 Угоди про асоціацію з Грецією замість застосування національних податкових заходів [8]. І навпаки, у справі щодо застосування ст. 7 Угоди про асоціацію з Туреччиною Суд ЄС вказав, що ця стаття стосується принципів асоціації і в дуже загальному вигляді передбачає, що сторони вживають всі необхідні заходи для забезпечення виконання зобов'язань, що випливають з угоди, та повинні утримуватися від будь-яких заходів, які можуть поставити під загрозу досягнення цілей угоди. Це положення лише накладає на сторони загальне зобов'язання співпрацювати з метою досягнення цілей угоди і не може безпосередньо надавати суб'єктивні права, які не передбачені в інших положеннях угоди. Тобто, це положення не є нормою права Співтовариства, котра безпосередньо застосовується у внутрішньому законодавчому порядку держав-членів [9].

Таким чином, критерії для розмежування в європейському праві норм прямої дії та норм, котрі не застосовуються безпосередньо, видаються цілком зрозумілими. З цієї ж позиції мають розглядатися і положення Угоди.

Як визначено в ст. 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то

застосовуються правила міжнародного договору (ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України»).

З цих положень випливає висновок, що Угода як частина національного законодавства застосовується в такому ж порядку, який передбачено для норм національного законодавства, та в контексті авторського права має примат над тими положеннями внутрішнього законодавства, в яких містяться інші правила, ніж в Угоді. Не дивлячись на те, що Угода адресована державам-сторонам, її норми прямої дії можуть безпосередньо застосовуватися у правовідносинах між фізичними та/або юридичними особами України, цими нормами можна безпосередньо обґрунтовувати свою позицію при захисті прав в судовому порядку в національних судах.

З цього приводу Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у п. 14 постанови від 19.12.2014 року № 13 «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» роз'яснив: суди при здійсненні правосуддя можуть застосовувати норми міжнародних договорів безпосередньо як частину законодавства України, якщо вжиття відповідних заходів належить до компетенції суду або якщо вони сформульовані в міжнародному договорі як норми прямої дії. Які саме норми мають розглядатися як норми прямої дії, у постанові не уточнюється, лише вказується, що ними, зокрема, є норми міжнародних договорів України, які закріплюють права людини та основоположні свободи.

У вітчизняній правознавчій науці були висловлені сумніви щодо того, чи є положення Угоди нормами прямої дії. Так, на думу В. Чайковської, не зважаючи на можливість доктринально виділяти окремі норми Угоди як норми прямої дії, в тексті Угоди відсутня норма, яка б дозволяла застосовувати окремі положення Угоди як норми прямої дії, так само як і в національному законодавстві України відсутні крите-

рії для кваліфікації тих чи інших норм міжнародних договорів як самовиконуваних [10, 112]. Дійсно, власне в Угоді не згадується про те, що її норми прямої дії мають застосовуватися безпосередньо, і українське законодавство не конкретизує, які норми можуть визнаватися такими, що мають пряму дію. Однак в інших міжнародних договорах України також відсутні вказівки на можливість прямої дії їх положень, що не перешкоджає застосуванню таких положень заінтересованими особами і судами. Якщо взяти за приклад Бернську конвенцію, то за простим пошуком в Єдиному реєстрі судових рішень можна знайти чимало справ, в яких суди посилалися на її норми прямої дії безпосередньо. Тобто, відсутність в тексті Угоди положення, яке передбачало б, що норми прямої дії Угоди підлягають безпосередньому застосуванню, недоцільно розглядати як аргумент, що підтверджує неможливість прямої дії таких норм.

Згідно ще з однією точкою зору норми Угоди не можуть розглядатися як норми прямої дії, які з набранням чинності потребують застосування, оскільки Україна зобов'язалася забезпечити поступову адаптацію законодавства України до правових норм ас-quis ЄС відповідно до визначених у цій Угоді напрямів [11, 23]. Можливо, цей підхід зумовлений тим, що в тексті Угоди є чимало прикладів, коли на Україну покладене зобов'язання з внесення змін до національного законодавства. Зокрема, Україна вживає необхідних заходів з метою поступового досягнення відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС (ч. 1 ст. 56); Україна має наблизити своє законодавство про санітарні та фіто санітарні заходи щодо охорони тварин до законодавства ЄС (ч. 1 ст. 64) тощо. Однак такі норми відсилають до додатків до Угоди, де міститься перелік законодавчих актів,

положення яких мають бути поступово відображені у вітчизняному законодавстві. Натомість, в жодному положенні Угоди не вказано, що імплементації підлягає сама Угода.

Вірним є твердження, що Угодою передбачено так званий еволюційний підхід до процесу зближення законодавства, суть якого полягає в поступовому приведенні українського законодавства у відповідність до змісту та цілей, закріплених у нормах права Євросоюзу [12, 15]. Законодавство ЄС не належить до джерел українського права, регламенти ЄС на сучасному етапі не можуть мати прямої дії в Україні, директиви ЄС як такі потребують прийняття внутрішніх нормативно-правових актів з відображенням в них відповідних правил. Україна взяла на себе зобов'язання з поступової гармонізації національного законодавства з законодавством ЄС в тому, що не врегульовано безпосередньо в Угоді. Однак норми Угоди, які містять конкретні правила поведінки, конкретні права та обов'язки, підлягають безпосередньому застосуванню.

В цьому контексті слушною є думка, висловлена ще до набрання чинності Угодою, що оскільки ЄС застосовує автоматичну інтеграцію до міжнародних договорів з третіми державами, то Угода після ратифікації та набрання чинності буде обов'язковою для всіх судів та державних органів держав-членів ЄС. Більше того, до Угоди застосовуватимуться наступні принципи: верховенство, пряма дія та пряме застосування [13, 34]. Оскільки законодавство України вказує на безпосереднє застосування положень міжнародних договорів, а ЄС розглядає відповідні положення угод про асоціацію як норми прямої дії, немає обґрунтованих підстав для того, щоб розглядати їх якимось інакше.

Таким чином, Угода як частина національного законодавства належить до джерел авторського права, а норми прямої дії Угоди підлягають безпосе-

редньому застосуванню до правовідносин, що виникають у зв'язку із створенням і використанням творів. Однак в деяких випадках текстовий вираз норми Угоди в офіційному перекладі не відповідає змістовній сутності норми, викладеної в оригінальному тексті англійською мовою. Цю проблему слід розглянути детальніше.

Проблеми перекладу тексту Угоди про асоціацію в контексті авторського права. Точність перекладу текстів міжнародних договорів — питання, що має надзвичайно важливе значення для правозастосовної практики, оскільки при ухваленні рішень українські суди посилаються не на текст міжнародного договору іноземною мовою, якою договір був укладений, а на його офіційний переклад. Хоча якщо звернутися до законодавчого врегулювання цього аспекту, можна виявити деякі цікаві прогалини.

Згідно зі ст. 57 Конституції України кожному гарантується право знати свої права та обов'язки. Ця гарантія реалізується шляхом доведення законів та інших нормативно-правових актів, які визначають права і обов'язки громадян, до відома населення через їх оприлюднення в офіційних друкованих виданнях.

Чинні міжнародні договори України публікуються українською мовою в «Зібранні діючих міжнародних договорів України» та інших офіційних друкованих виданнях України (ч. 1 ст. 21 Закону України «Про міжнародні договори України»), а їх офіційний переклад на українську мову здійснює Міністерство закордонних справ України в порядку, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 17.03.2006 року № 353. При цьому норми чинного законодавства України не вказують, що при застосуванні міжнародного договору повинен використовуватися виключно його офіційний переклад, а використання тексту договору іншою мовою, якою він був укладений, не допускається. Віденська конвенція про

право міжнародних договорів також не зазначає на такий порядок.

В п. 6 згаданої вище постанови від 19.12.2014 року № 13 зазначено, що при розгляді справ суди повинні користуватися офіційно опублікованим текстом міжнародного договору України українською мовою за умови його наявності. За відсутності автентичного тексту договору українською мовою або офіційного перекладу міжнародного договору українською мовою необхідно використовувати автентичний текст договору іншою офіційною мовою, якою він був укладений. Посилання на який-небудь нормативно-правовий акт, котрий би містив це правило, у постанові не наводиться.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про міжнародні договори України» міжнародні договори набирають чинності для України після надання нею згоди на обов'язковість міжнародного договору відповідно до цього Закону (шляхом підписання, ратифікації, затвердження, прийняття договору, приєднання до договору — ч. 1 ст. 8 Закону) в порядку та в строки, передбачені договором, або в інший узгоджений сторонами спосіб. Цілком зрозуміло, що набрання чинності міжнародним договором не залежить від опублікування його офіційного перекладу. Однак складно знайти підстави, за яких міжнародний договір, котрий до опублікування офіційного перекладу використовувався у вигляді автентичного тексту іншою мовою, після опублікування офіційного перекладу має використовуватися виключно в перекладі.

Іноді між датою набрання чинності міжнародним договором для України та датою опублікування його офіційного перекладу існує великий розрив у часі. Красномовний приклад — Міжнародна конвенція про стандарти підготовки, сертифікації моряків та несення вахти 1978 р. Як підмітила І. Жорник, Україна приєдналася до конвенції 01.11.1996 року, набуття чинності для України відбулося 07.04.1997 року, а офіційний пе-

реклад був опублікований лише у 2009 р. [14, 507]. Тобто, в цьому випадку близько 12 років застосовувався автентичний текст конвенції іноземною мовою. Чому поява офіційного перекладу унеможливило подальше застосування автентичного тексту іноземною мовою, складно підкріпити положенням якого-небудь нормативно-правового акту. Однак якщо сторона в судовій справі зазначатиме на некоректність перекладу тексту міжнародного договору і звертатиметься до тексту іноземною мовою, якою був укладений договір, суд навряд чи візьме це до уваги.

На підтвердження зазначеної тези можна навести фрагмент постанови Верховного Суду у справі, в якій суди першої та апеляційної інстанції застосували норми Угоди, а позивач (скаржник) намагався привернути увагу до тексту Угоди англійською мовою: «Лінгвістичні розвідки скаржника стосовно модальних дієслів в англійській мові становлять певний пізнавальний інтерес; водночас суди у прийнятті оскаржуваних рішення та постанови обґрунтовано керувалися офіційним текстом Угоди про асоціацію, опублікованим державною мовою» [15]. На жаль, Верховний Суд не уточнив, яким саме нормативно-правовим актом підтверджується ця обґрунтованість.

Як бачимо, питання є доволі непростим. Не дивлячись на відсутність прямої законодавчої вказівки, за наявності офіційного перекладу тексту міжнародного договору національні суди застосовують саме переклад. І в тому, що стосується авторського права, офіційний переклад Угоди містить ряд істотних відмінностей від автентичного тексту англійською мовою. Для осягнення глибини проблеми помилок у перекладі достатньо розглянути декілька прикладів.

У ч. 2 ст. 180 у першому реченні міститься правило, яке раніше не було відоме вітчизняному законодавству: охорона відповідно до цієї Угоди надається математичному виразу комп'ютерної

програми будь-якої форми. Однак зазначене правило і досі невідоме праву ЄС, оскільки воно відсутнє в директивах ЄС, що стосуються комп'ютерних програм, і в автентичному тексті Угоди англійською мовою, де ч. 2 ст. 180 має інший зміст: охорона відповідно до цієї угоди надається вираженню комп'ютерної програми в будь-якій формі (Protection in accordance with this Agreement shall apply to the expression in any form of a computer programme). Очевидно, що «математичний вираз» є власною інтерпретацією тексту Угоди перекладачем, от тільки це самовільне доповнення може істотно вплинути на застосування критеріїв надання правової охорони комп'ютерним програмам.

Не менш серйозна проблема міститься у ст. 174. В ч. 1 автентичний текст Угоди вказує на право на публічне сповіщення (right to communication to the public), яке при перекладі українською мовою якимось чином трансформувалося в «право на оприлюднення». На це звернув увагу мій колега Костянтин Зеров у своїй доповіді на конференції «Набуття чинності Угоди про асоціацію з ЄС — готовність України та перші підсумки» 14.11.2017 року: оприлюднення поєднує в собі як майнові, так і немайнові складові, може бути здійснене лише одного разу (вперше) і полягає у можливості автора чи іншого суб'єкта авторського права розкрити перед представниками публіки свій твір, а не систематичного його використання. Публічне ж сповіщення якраз і є одним із видів використання твору [16].

В офіційному перекладі ч. 3 ст. 174 знову має місце вжиття терміну «оприлюднення» замість «публічне сповіщення» та з'являється ще одна істотна розбіжність. Згідно з українським варіантом тексту, обидві Сторони домовилися, що права, передбачені пунктами 1 і 2 цієї статті, не обмежуються будь-якими діями щодо оприлюднення або доведення до загального відома, які передбачені цією статтею. В автентичному тексті англійською мовою на-

справді зазначено, що обидві Сторони погоджуються з тим, що права, зазначені в пунктах 1 і 2 цієї статті, не вичерпуються будь-якою дією з публічного сповіщення або доведення до загального відома публіки, які передбачені цією статтею (Both Parties agree that the rights referred to in paragraphs 1 and 2 shall not be exhausted by any act of communication to the public or making them available to the public as set out in this Article). Тобто, з точки зору ЄС в цьому положенні йдеться про те, що публічне сповіщення або доведення до загального відома не призводить до вичерпання прав на твори та об'єкти суміжних прав — це має вкрай важливу значення для регламентації порядку використання охоронюваних об'єктів. З точки зору української версії тексту ця норма вказує, що право на оприлюднення і доведення до загального відома не обмежується будь-якими діями щодо оприлюднення або доведення до загального відома. Підміна понять, здійснена при перекладі цього положення, призвела до утворення нового, зовсім іншого змісту в українському варіанті тексту.

Інший приклад неточного перекладу вже має своїм наслідком застосування некоректного терміну у новій редакції п. г) ч. 2 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права», в основу якої покладено п. б) ч. 1 ст. 240 Угоди. Автентичний англійський текст цього положення передбачає можливість у відповідних випадках встановити збитки як паушальну суму на базі таких елементів, як принаймні сума роялті або винагород, які були б сплачені, якби порушник звернувся із заявою про надання дозволу на використання оспорюваного права інтелектуальної власності (as an alternative to subparagraph (a) of this paragraph, they may, in appropriate cases, set the damages as a lump sum on the basis of elements such as at least the amount of royalties or fees which would have been due if the infringer had requested authorisa-

tion to use the intellectual property right in question). В офіційному перекладі зазначено про роялті або комісійні платежі, тобто, поняття «винагорода» замінене терміном «комісійні платежі», котрий був використаний при формулюванні нового нормативного правила щодо розрахунку компенсації у п. г) ч. 2 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Щоправда, тут законодавець виявив оригінальний підхід, відступив і від тексту Угоди англійською мовою, і від його офіційного перекладу та визначив, що компенсація визначається на базі таких елементів, як сума винагороди або комісійні платежі. З цього приводу слід зазначити, що цивільне законодавство України у ст. 1013 ЦК оперує поняттям «комісійна плата» і пов'язує цю плату з договором комісії, в той час як дозвіл на використання твору дається на підставі ліцензійного договору (ст. 1109 ЦК України). Відповідно до ч. 5 ст. 15 Закону України «Про авторське право і суміжні права» виплата винагороди може здійснюватися у формі одноразового платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів, які поєднують фіксований платіж та відрахування за кожний проданий примірник чи кожне використання твору. Комісійні платежі як форма виплати винагороди суб'єктам авторського права законом не передбачається. Отже, довільний переклад фактично ввів у національне законодавство у сфері авторського права категорію, не властиву цій сфері.

Наявність розбіжностей між автентичним текстом міжнародного договору та його перекладом повинна перевірятися до того, як переклад буде визнано офіційним. На нормативно-правовому рівні це правило сформульоване дуже своєрідно: відповідно до п. 5 Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову, затвердженого постановою Кабінету Міністрів

України від 17.03.2006 року № 353, у разі виявлення значної кількості помилок, що унеможлиблює забезпечення автентичності перекладу, МЗС має право повернути його на доопрацювання з відповідними рекомендаціями (редагуванням). В цьому пункті привертає увагу вжиття оціночного поняття «значна кількість помилок», при цьому не встановлені жодні критерії, котрі дозволили б детермінувати, яка саме кількість помилок може розглядатися як значна. Також не зовсім зрозуміло, чому повернення перекладу на доопрацювання є правом, а не обов'язком МЗС, адже фактично це означає, що навіть коли кожна норма міжнародного договору перекладена неправильно, цей переклад може бути визнано офіційним, якщо МЗС відмовиться від реалізації свого права щодо повернення перекладу на доопрацювання. З точки зору логіки наявність навіть однієї помилки повинна унеможливлювати визнання перекладу автентичним, оскільки він вже не відповідає оригіналу. Тому складно зрозуміти, чим керувалися розробники зазначеного Порядку при формулюванні п. 5.

Тим не менш, офіційний переклад Угоди має істотні вади в положеннях підрозділу 1 частини 2 Глави 9, що з якихось причин не було визнано підставою для доопрацювання тексту перекладу. Однак у разі впливу цих вад на права та обов'язки суб'єктів авторських правовідносин навряд чи буде можливим доведення факту розбіжностей між автентичним текстом Угоди англійською мовою та його офіційним перекладом, оскільки суди з високим ступенем імовірності братимуть до уваги лише текст офіційного перекладу. З цього випливає логічний висновок, що офіційний переклад Угоди потребує приведення його у відповідність до автентичної англомовної версії.

Згаданий вище Порядок у п. 8 вказує, що зміни до офіційного перекладу вносяться тільки МЗС. Текст офіційного перекладу зі змінами затверджується

керівником відповідного підрозділу МВС і скріплюється печаткою МЗС, після чого надсилається до відповідного міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, відповідального за укладення договору, та до Мініюсту і використовується для опублікування. Не виключено, що в офіційному перекладі Угоди наявні помилки й в інших главах, тому їх ретельне дослідження шляхом порівняння з автентичним англомовним текстом із залученням фахівців з відповідних галузей є обґрунтовано необхідним. Це дозволить виявити всі істотні розбіжності, котрі можуть реально впливати на правовідносини у тій чи іншій сфері, та ініціювати внесення змін до офіційного перекладу тексту Угоди.

Висновки. Угода як частина національного законодавства підлягає застосуванню в тому ж порядку, що передбачений для внутрішніх нормативно-правових актів України. Норми прямої дії Угоди застосовуються безпосередньо, без їх імплементації в національному законодавстві; норми, які не мають прямої дії, визначають загальні засади співробітництва сторін Угоди або відсилають до переліку законодавчих актів ЄС, у відповідності з якими повинно бути поступово гармонізоване законодавство України.

Деякі норми прямої дії Угоди породжуватимуть труднощі у застосуванні через істотну змістовну невідповідність

офіційного перекладу тексту Угоди автентичному тексту англійською мовою. В силу того, що національні суди при вирішенні справ посилаються не на текст міжнародного договору іноземною мовою, якою договір був укладений, а на його офіційний переклад, заінтересована особа навряд чи зможе довести наявність таких розбіжностей і добитися застосування положень Угоди згідно з її автентичним текстом англійською мовою. Наявність цих розбіжностей фактично означає, що однотипні правовідносини в ЄС та Україні по-різному регулюються однією і тією ж нормою Угоди — це правовий нонсенс, який не має права на існування. Чинне законодавство України передбачає можливість внесення змін до офіційних перекладів міжнародних договорів, і цю можливість слід реалізувати в найкоротші можливі терміни, оскільки практика застосування Угоди вже складається і наявність помилок в перекладі вже може здійснювати негативний вплив на вітчизняне правове регулювання відносин у сфері авторського права.

Аналіз, проведений у цій статті, охоплює далеко не всі важливі аспекти Угоди як джерела авторського права, тому подальші дослідження в цьому напрямі необхідні і для поглиблення науково-теоретичних знань, і для вдосконалення правозастосовної практики. ♦

Список використаних джерел / List of references

1. Лист Державної служби інтелектуальної власності України від 24.02.2017 року. № 1-15/1648. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1896508467042796&set=pcb.1896509693709340&type=3&theater&ifg>.
2. Лист Міністерства закордонних справ України від 13.07.2017 року. № 72/19-091-1676. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2013858218641153&set=pcb.2107650799469967&type=3&theater>.
3. Лист Міністерства юстиції України від 14.07.2017 року № 26475/3-16291/12. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2013858308641144&set=pcb.2107650799469967&type=3&theater>.
4. Лист Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 05.10.2017 року № 2321-06/35501-09. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2013858218641153&set=pcb.2107650799469967&type=3&theater>.

5. Муравйов В. І. Реалізація норм права Європейського Союзу у внутрішніх правопорядках держав-членів. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2013. № 1086. С. 58–64.
  6. Європейська інтеграція: навч. посібник / Кол. авт.; за заг. ред. І. А. Грицяка та Д. І. Дзвінчука. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 464 с.
  7. *Van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen*. Judgment of 05.02.1963 — Case 26/62. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61962CJ0026&qid=1541283095689&from=EN>.
  8. *Pabst & Richarz v Hauptzollamt Oldenburg & Oberfinanzdirektion Hannover*. Judgment of 29.04.1982 — Case 17/81. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61981CJ0017&from=FR>.
  9. *Demirel v Stadt Schwäbisch Gmünd*. Judgment of 30.09.1987 — Case 12/86. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0c24007e-e7b6-425a-8710-6121fd9c8eaf.0002.03/DOC_2&format=PDF (дата звернення 19.12.2018).
  10. Чайковська В. Про пряму дію Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у правовій системі України. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. Iunie 2015. С. 109–113.
  11. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / Бенедисюк І. М. та ін. Київ: К.І.С., 2018. 424 с.
  12. Муравйов В., Мушак Н. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. *Віче*. 2013. № 8. С. 12–18.
  13. Галецька Н. Б. Національна імплементація Угоди про асоціацію між ЄС і Україною: деякі теоретичні аспекти. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2014. Вип. 66. С. 27–35.
  14. Жорник І. В. До питання про забезпечення автентичності перекладів міжнародних морських конвенцій в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 65. С. 504–510.
  15. Постанова Верховного Суду від 17 липня 2018 р. Справа № 910/14972/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75399206> (дата звернення 19.12.2018).
  16. Зеров К. О. Текст доповіді на конференції «Набуття чинності Угоди про асоціацію з ЄС — готовність України та перші підсумки», м. Київ, 14 листопада 2017 р. (неопублікований, наданий автором).
1. *Lyst Derzhavnoi sluzhby intelektualnoi vlasnosti Ukrainy vid 24.02.2017 roku*. № 1-15/1648. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1896508467042796&set=pcb.1896509693709340&type=3&theater&ifg>.
  2. *Lyst Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy vid 13.07.2017 roku*. № 72/19-091-1676. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2013858218641153&set=pcb.2107650799469967&type=3&theater>.
  3. *Lyst Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 14.07.2017 roku* № 26475/3-16291/12. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2013858308641144&set=pcb.2107650799469967&type=3&theater>.
  4. *Lyst Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 05.10.2017 roku* № 2321-06/35501-09. URL: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2013858218641153&set=pcb.2107650799469967&type=3&theater>.
  5. Muraviou V. I. Realizatsiia norm prava Yevropeiskoho Soiuzu u vnutrishnikh pravoporiadkakh derzhav-chleniv. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia «Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krainoznavstvo. Turyzm»*. 2013. № 1086. S. 58–64.
  6. *Ievropeiska intehratsiia: navch. posibnyk / Kol. avt.; za zah. red. I. A. Hrytsiaka ta D. I. Dzvinchuka. Ivano-Frankivsk: Misto NV, 2013. 464 s.*

7. *Van Gend en Loos v Nederlandse Administratie der Belastingen. Judgment of 05.02.1963 — Case 26/62.* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61962CJ0026&qid=1541283095689&from=EN>.
8. *Pabst & Richarz v Hauptzollamt Oldenburg & Oberfinanzdirektion Hannover. Judgment of 29.04.1982 – Case 17/81.* URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:61981CJ0017&from=FR>.
9. *Demirel v Stadt Schwäbisch Gmünd. Judgment of 30.09.1987 – Case 12/86.* URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0c24007e-e7b6-425a-8710-6121fdcf8eaf.0002.03/DOC_2&format=PDF (data zvernennia 19.12.2018).
10. Chaikovska V. *Pro priamu diu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom u pravovii systemi Ukrainy. Jurnalul juridic național: teorie și practică. Iunie 2015. S. 109–113.*
11. *Posibnyk dlia suddiv z intelektualnoi vlasnosti / Benedysiuk I. M. ta in. Kyiv: K.I.S., 2018. 424 s.*
12. Muraviov V., Mushak N. *Harmonizatsiia zakonodavstva Ukrainy z pravom Yevropeiskoho Soiuzu v ramkakh Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS. Viche. 2013. № 8. S. 12–18.*
13. Haletska N. B. *Natsionalna implementatsiia Uhody pro asotsiatsiiu mizh YeS i Ukrainoiu: deiaki teoretychni aspekty. Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky. 2014. Vyp. 66. S. 27–35.*
14. Zhornyk I. V. *Do pytannia pro zabezpechennia avtentychnosti perekladiv mizhnarodnykh morskyykh konventsii v Ukraini. Aktualni problemy derzhavy i prava. 2012. Vyp. 65. S. 504–510.*
15. *Postanova Verkhovnoho Sudu vid 17 lypnia 2018 r. Sprava № 910/14972/17.* URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75399206> (data zvernennia 19.12.2018).
16. *Zerov K. O. Tekst dopovidi na konferentsii «Nabuttia chynnosti Uhody pro asotsiatsiiu z YeS — hotovnist Ukrainy ta pershi pidsumky», m. Kyiv, 14 lystopada 2017 r. (neopublikovanyi, nadanyi avtorom).*

Надійшла до редакції 22.01.2019 року

Штефан А. Некоторые проблемы применения Соглашения об ассоциации как источника авторского права Украины. В статье освещаются основные аспекты действия Соглашения об ассоциации как источника авторского права и проблемы его применения. Рассмотрены вопросы прямого действия норм права ЕС и критерии, по которым нормы прямого действия отличаются от других норм. Исследованы основания для использования в украинской правоприменительной практике официальных переводов текстов международных договоров, обращено внимание на проблемы содержательных различий между аутентичным текстом Соглашения на английском языке и его официальным переводом.

Ключевые слова: Соглашение об ассоциации, проблемы официального перевода международных договоров, источники авторского права

Shtefan A. Some issues of application of the Association Agreement as the source of copyright of Ukraine. The article covers the main aspects of the Association Agreement as a source of copyright and problems of its application.

On the example of the practice of the Court of the European Union, the criteria on the basis of which the law of the EU can be applied directly and without the implementation in the domestic law were established.

Based on the analysis of the rules of the current legislation of Ukraine, it was concluded that the Association Agreement is the part of the national legislation and is

applied in the same manner as foreseen for the rules of the national legislation. In the context of copyright, the Agreement has primacy over domestic law provisions that contain rules other than those in the Agreement.

Since Ukrainian courts do not refer to the authentic text of the international treaty in a foreign language but to its official translation, the article analyses the legislation in this regard. It is established that in the law of Ukraine there is no provision which obliges to use only the official translation of the international treaty and prohibits the use of the authentic text of the treaty in another language in which it was concluded. However, if the party of the case indicates that the translation of the text of the international treaty is inaccurate and will refer to the authentic text in a foreign language, the court will not take this into account. The article gives an example of such a case, where the claimant tried to draw the court's attention to the English text of the Association Agreement but the court used the text of the official translation.

There are some problems in the official translation of the text of the Association Agreement illustrated by two examples. In Part 2 of Art. 180 translators added the term «mathematical expression» which significantly influences the criteria for providing legal protection to computer programs while in the original text of the Agreement there is no such a term. In Art. 174 translators confused «right of making the work available to the public for the first time» and «right of communication to the public» and incorrectly translated the term «exhaustion of rights». As a result of these errors, a new content was formed which completely differs from the wording of this article in the authentic English text.

Due to the fact that some errors found in the official translation of the text of the Agreement have a direct effect on the legal relationships in the field of copyright, this means that the same legal relationship in the EU and Ukraine is regulated differently by the same rule of the Agreement. It is concluded that the official translation of the Association Agreement needs to be amended as the accuracy of the translation is very important for the application of the Agreement.

Key words: Association Agreement, problems of official translation of international treaties, copyright sources